

## ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*В статье рассматриваются статьи основополагающих договоров ЕС, которые содержат положения о развитии энергетического сектору ЕС, отдельные директивы, которые регламентируют вопросы применения отдельных источников энергии, а именно природного газа, электроэнергии и возобновляемых источников энергии. Особое внимание уделено положениям, которые регламентируют создание и функционирование внутреннего энергетического рынка Европейского Союза, обеспечивают энергетическую безопасность в рамках Европейского Союза.*

*The article deals with articles of fundamental EU treaties which have provisions as to the development of the EU energy sector, directives which govern the use of different sources of energy inter alia natural gas, electricity and renewable energy sources. Particular attention is paid to provisions that govern the establishment and functioning of the internal energy market of the European Union, ensure energy security in the EU.*

Питання розвитку енергетичного сектору завжди були дуже важливими для Європейського Союзу. У 1950-их енергетичний сектор Європейського Співтовариства розглядався як сфера, що вимагає негайного розвитку спільної політики і координації зусиль. Певною мірою це відображено у двох міжнародних договорах, які засновували наднаціональні співтовариства в енергетичному секторі. Договір про заснування Європейського Співтовариства Вугілля і Сталі (Паризький договір), який був підписаний 18 квітня 1951 року і припинив свою дію 23 липня 2002 року, заснував спільний режим для вугілля та сталі на строк 50 років - Європейське Співтовариство Вугілля і Сталі. За умовами договору держави-учасниці створили Співтовариство з метою вільного руху вугілля та сталі і вільного доступу до засобів виробництва.

Другим договором, укладеним у 1950-і роки, що стосувався енергетичного сектору був Договір про заснування Європейського Співтовариства з Атомної Енергії ("Другий Римський договір"), підписаний Францією, Німеччиною, Італією, Бельгією, Нідерландами та Люксембургом 25 березня 1957 року в м. Рим. Договір набрав чинності 1 січня 1958 року. Першочерговою метою підписання договору була координація дослідних програм держав-членів з метою мирного застосування атомної енергії.

За договором створювалося Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом). Договір мав сприяти формуванню і розвитку європейської атомної енергетики для того, щоб держави-члени могли отримувати користь від розвитку атомної енергетики та забезпечення безпеки постачання матеріалів, а також забезпечення високих стандартів безпеки. Завданням Договору про заснування Європейського Співтовариства з Атомної Енергії був розвиток атомної енергетики держав-членів. Положення договору застосовуються до держав-членів, фізичних осіб, приватних і державних установ, які здійснюють свою діяльність у сферах, що врегульовуються договором, зокрема у сфері виготовлення розчеплюваних матеріалів, вихідних речовин і руд.

Разом з тим основний інструмент європейської економічної інтеграції – Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства від 25 березня 1957 року – не містив жодного положення щодо енергетичної політики. Відсутність спеціальної глави про енергетичну політику у Договорі про заснування Європейського Економічного Співтовариства на певний час зупинила розвиток енергетичної політики та енергетичного права Європейського Співтовариства. Період між 1958 і 1972 роками розглядається як такий, у якому не вистачало ефективної спільної політики у сфері енергетики [1].

У відповідь на нафтову кризу 1973 року держави-члени Європейського Співтовариства розпочали розробку спільної енергетичної стратегії, яка б мала на меті захист національних інтересів держав-членів. Таке прагнення держав-членів знайшло відображення у прийнятті Радою певних нормативних актів, зокрема, Резолюції від 17 вересня 1974 року щодо нової стратегії енергетичної політики для Співтовариства. Суттєвіша правова база для європейської енергетичної інтеграції була досягнута, коли 1 липня 1987 року набрав чинності Єдиний Європейський Акт. Цей договір вніс зміни до договорів про Європейські Співтовариства, проте найзначніші зміни він вніс до Договору про заснування Європейського Економічного Співтовариства. Стаття 8а встановила мету встановити до кінця 1992 року внутрішній ринок – простір без внутрішніх кордонів, у якому забезпечувався б вільний рух товарів, осіб, послуг і капіталу. Щоб збільшити шанси на успіх у творенні єдиного внутрішнього ринку і було внесено зміни до установчого Договору про заснування Європейського Економічного Співтовариства.

Згодом Європейська Комісія використовувала положення щодо внутрішнього ринку як правову основу для подальших законодавчих ініціатив щодо секторів електроенергетики та газу [2].

Договір про Європейський Союз, який був підписаний 7 лютого 1992 року в місті Маастрихт (Нідерланди) і вступив в силу 1 листопада 1993 року, включив заходи у “сферах енергетики, захисту громадянських прав і туризму” у список сфер діяльності співтовариства (Стаття 3), а також додав статтю щодо заохочення трансєвропейських мереж у сфері транспорту, телекомунікацій та енергетичних інфраструктур (Стаття 129b (Стаття 154)).

Після сплину більше ніж десяти років очевидним був той факт, що правове регулювання енергетичного сектору ЄС потрібно й надалі вдосконалювати [3]. Договірні положення, які застосовуються чи мають відношення до енергетичного сектору, не були суттєво доповнені чи розширені. Проте широкого розвитку набуло законодавство ЄС у сфері енергетики та захисту навколишнього середовища, яке врегульовує великий масив питань енергетичного сектору. Відповідно до даних Єврокомісії, *acquis communautaire* у енергетичній сфері збільшилось майже вдвічі у період між 1 січня 2000 р. і 31 грудня 2004 р. Протягом цього часу Європарламентом і Радою ЄС було прийнято 32 законодавчих акти щодо регулювання енергетичного сектору [4]. Це свідчить про те, що в рамках ЄС відповідні інституції розробляють правову базу для регулювання енергетичного сектору без внесення відповідних змін та без запровадження “Глави про енергетику” до основоположних договорів.

13 грудня 2007 року в Лісабоні був підписаний Лісабонський договір про внесення змін у Договір про Європейський Союз і Договір про заснування Європейського Співтовариства (Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community) (далі – Лісабонський договір). Лісабонський договір набрав чинності 1 грудня 2009 року. Окрім суттєвих змін у функціонуванні та статусі Європейського Союзу, Лісабонський договір містить також положення щодо енергетичного сектору. Стаття 2 С Лісабонського договору передбачає, що в сфері енергетики Європейський Союз розділяє компетенцію із державами-членами. Лісабонський договір змінює положення пункту 1 статті 100 Договору про Європейський Союз і встановлює, що, не зачіпаючи жодної процедури, передбаченої в основоположних договорах, Рада ЄС на основі пропозиції Комісії, у дусі солі-

дарності між державами-членами, може вирішити питання щодо заходів, які є необхідними щодо економічної ситуації, що склалася, зокрема, якщо суттєві проблеми виникли у сфері поставок певних товарів, особливо у сфері енергетики. Лісабонський договір запровадив Розділ XX “Енергетика” і відповідну статтю 176 А. Пункт 1 статті 176 А Лісабонського договору передбачає, що в контексті встановлення і функціонування внутрішнього ринку і беручи до уваги потребу захищати і покращувати стан навколишнього середовища, політика ЄС у сфері енергетики, у дусі солідарності між державами-членами, повинна мати за мету: забезпечення функціонування ринку енергії, забезпечення безпеки енергетичних поставок у ЄС, сприяння енергоефективності та енергозбереженню і розвитку нових та відновлюваних форм енергії та сприяння взаємозв’язкам між енергетичними мережами. Стаття 176 А також передбачає, що, не зачіпаючи застосування інших положень основоположних договорів, Європейський парламент і Рада ЄС, діючи на основі звичайної законодавчої процедури, встановлюють заходи, необхідні для досягнення цілей, окреслених у пункті 1. Такі заходи повинні бути прийняті після консультацій з Економічним і соціальним комітетом та Комітетом регіонів.

Як уже зазначалося, основним напрямом регулювання енергетичного сектору Європейського Союзу є розробка відповідними інституціями правової бази для регулювання енергетичного сектору. Зупинимо увагу на таких елементах енергетичного сектору як природний газ, електроенергія та відновлювані джерела. Головною правовою нормою Євросоюзу, що регулює газове питання, довгий час була Директива 98/30/ЄС [5]. Директива 98/30/ЄС встановила спільні правила щодо постачання, зберігання, розповсюдження природного газу. Директива заборонила національні монополії на постачання газу у державах-членах Європейського Союзу і запровадила конкуренцію на газовому ринку. Вона також заборонила створення штучних бар’єрів на газовому ринку, щоб зробити вільним рух товарів, осіб та послуг між державами-членами. Таким чином, Директива 98/30/ЄС розповсюдила режим і правила внутрішнього ринку ЄС на природний газ. Нова Газова Директива 2003/55/ЄС була прийнята 26 червня 2003 року. Директива 2003/55/ЄС, так само як і Директива 98/30/ЄС встановлює спільні правила щодо постачання, зберігання, розповсюдження природного газу, доступу до ринку та ін. Нова газова Директива містить загальні правила організації та функціонування газового

сектору. Директива має на меті досягнення найвищих можливих стандартів виконання функцій державної влади у газовому секторі. Функції та повноваження державної влади в газовому секторі повинні бути обґрунтованими і пропорціональними. Вони не повинні перешкоджати головній меті Директиви – встановленню лібералізованого і прозорого внутрішнього ринку природного газу. Функції та повноваження державної влади у газовому секторі ЄС необхідні для того, щоб захистити споживача, забезпечити захист навколишнього середовища і забезпечити безпеку постачання природного газу. Пункт 1 статті 3 Директиви встановлює, що держави-члени ЄС повинні слідкувати за тим, щоб діяльність у газовому секторі здійснювалася таким чином, щоб забезпечити конкурентний, безпечний, сталий ринок природного газу, який би був заснований на основі поваги до захисту навколишнього середовища. Пункт 2 статті 3 передбачає, що держава приймає участь у регулюванні таких питань як безпека, безпека поставок, захист навколишнього середовища, енергоефективність. Таке державне регулювання енергетичного сектору повинно бути чітко виписане у національному законодавстві держав-членів ЄС, бути прозорим, відбуватися на основі принципу недискримінації і повинно гарантувати газовим компаніям з Європейського Союзу рівний доступ до споживачів у державах-членах ЄС. Стаття 4 Директиви стосується питання надання доступу, спорудження та управління спорудами з передачі, зберігання і розповсюдження природного газу і скрапленого газу. Будь-яка відмова державних органів у наданні такого доступу може бути оскаржена. Пункт 1 статті 8 встановлює, що кожен оператор постачання, зберігання природного або скрапленого газу повинен відповідати за здійснення, підтримання і розвиток безпечного та ефективного постачання і зберігання природного та/чи скрапленого газу з належною увагою до навколишнього середовища, утримуватися від дискримінації між користувачами, надавати будь-якому іншому оператору постачання, зберігання і розповсюдження інформацію, достатню для того, щоб пересвідчитися, що транспортування і зберігання природного газу відбувається на основі принципів безпеки та ефективності, надавати користувачам інформацію, необхідну для їхнього ефективного доступу до системи постачання, зберігання чи розповсюдження природного газу. Стаття 25 Директиви передбачає, що держави-члени ЄС повинні наділити один або більше органів регуляторними функціями. Ці органи повинні бути по-

вністю незалежними від інтересів газової індустрії. Стаття 26 дозволяє державам-членам ЄС приймати запобіжні заходи у випадку несподіваної кризи енергетичного ринку або коли під загрозою знаходяться фізичний захист чи безпека персоналу чи установок. Про прийняття таких запобіжних заходів держава повинна повідомити інших держав-членів ЄС, а також Комісію ЄС. Комісія ЄС вправі вимагати, щоб держава-член змінила або відмінила такі запобіжні заходи, якщо вони спотворюють конкуренцію або негативно впливають на торгівлю.

Процеси лібералізації в енергетичному праві Євросоюзу були підтримані прийняттям Директиви 96/92/ЄС щодо спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії [6], що встановила спільні правила для внутрішнього ринку електроенергії. Ця Директива відкрила енергетичні ринки для конкуренції і встановила спільні правила створення та розповсюдження електроенергії. Проте ця директива мала також значні прогалини. Вона не врегульовувала питання відкритості ринку, організації доступу до електроенергетичних мереж, регулювання ринку електроенергії. Всі ці питання підлягали регулюванню національним законодавством держав-членів ЄС. На практиці це призводило до ситуації, коли ринки електроенергетики одних держав-членів ЄС є більш відкритими до конкуренції, ніж ринки інших держав-членів і це спотворювало конкуренцію. З метою побороти спотворення конкуренції на ринку електроенергетики і створення внутрішнього ринку електроенергії, Європейська рада у 2000 році закликала Комісію, Раду ЄС і держав-членів до ефективної роботи у цьому напрямку. У березні 2001 року Комісія запропонувала внести зміни до газової та електроенергетичної директив і у 2003 році була прийнята нова електроенергетична директива - Директива 2003/54/ЄС [7]. Нова електроенергетична Директива відмінила Директиву 96/92/ЄС. Пункт 1 статті 3 Директиви встановлює, що держави-члени ЄС повинні пересвідчитися, на основі принципу недискримінації, що діяльність у сфері електроенергетики проводиться у відповідності з принципами цієї Директиви, з метою досягнення конкурентного, безпечного і сталого ринку електроенергії, який би був заснований на основі захисту навколишнього середовища. Це положення є ілюстрацією трьох основних цілей енергетичної політики Європейського Союзу: сталого розвитку, конкуруючих енергетичних систем, безпеки поставок [8]. Пункт 2 статті 3 передбачає, що держави-члени ЄС можуть приймати участь у регулюванні

таких питань як безпека, безпека поставок, захист навколишнього середовища, енергоефективність. Таке державне регулювання енергетичного сектору повинно бути чітко виписане у національному законодавстві держав-членів ЄС, бути прозорим, відбуватися на основі принципу недискримінації і повинно гарантувати газовим компаніям з Європейського Союзу рівний доступ до споживачів у державах-членах ЄС. З метою здійснення такого державного регулювання щодо забезпечення безпеки поставок, енергоефективності, досягнення цілей із захисту навколишнього середовища, держави-члени ЄС можуть розробляти довгострокові плани. Держави-члени повинні пересвідчитися у тому, що всі домашні користувачі підключені до електроенергетичних мереж і отримують так зване “загальне обслуговування”. Таке “загальне обслуговування” визначається як право отримувати поставки якісної електроенергії за розумними, прозорими цінами. Пункт 8 статті 3 Директиви передбачає, що держави-члени можуть не застосовувати положення статей 6, 7 (генерування), 20 (доступ третіх сторін) і 22 (правила щодо прямих ліній), якщо застосування цих статей ускладнить виконання функцій державних органів, але лише у тому випадку, якщо це не матиме спотворюючого впливу на торгівлю і не суперечитиме інтересам Співтовариства. Дослідники вбачають, що держави-члени можуть відмовитися від застосування цих статей лише у певних конкретних випадках, але не на постійній основі [9]. Держави-члени повинні повідомляти Комісію ЄС з приводу прийнятих заходів щодо “загального обслуговування” і обов’язків органів державної влади, включаючи захист споживачів і навколишнього середовища та з приводу можливого впливу цих заходів на конкуренцію на національному і міжнародному рівнях, незалежно від того, чи будуть відповідні заходи становити вищенаведені відхилення від положень цієї Директиви. Щодо генерування електроенергії, то стаття 6 Директиви передбачає, що спорудження нових генеруючих установок і станцій повинно здійснюватися на основі процедури надання дозволу. Стаття 23 Директиви визначає, що держави-члени повинні наділити один або більше органів регуляторними функціями щодо ринку електроенергії. Стаття 24 встановлює, що держави-члени ЄС можуть приймати запобіжні заходи у випадку несподіваної кризи енергетичного ринку або коли під загрозою знаходяться фізичний захист чи безпека персоналу чи установок. Держави-члени повинні забезпечити, щоб такі заходи були пропорційними до потреб і якомога менше спотворювали функціонування внутрішнього ринку.

Питання використання відновлювальних джерел енергії було одним з головних у дискусіях щодо розвитку енергетичного сектору Європейського Союзу з кінця 1980-их – початку 1990-их років [10]. У 2001 році була прийнята Директива 2001/77/ЄС щодо розвитку електроенергії, що видобувається з відновлювальних джерел енергії на внутрішньому ринку електроенергії [11]. Ця Директива набрала чинності 27 жовтня 2001 року. Її метою було сприяння росту рівня генерування електроенергії з відновлюваних енергетичних ресурсів в межах внутрішнього ринку ЄС і встановити правову базу для цього. Директива надала державам-членам ЄС самим обирати необхідний механізм для досягнення цілей Директиви. Стаття 3 (1) визначає, що Директива вимагає від держав-членів прийняти необхідні кроки для заохочення більшого споживання електроенергії, згенерованої з відновлюваних джерел енергії у відповідності з національними цілями держав-членів. Ці необхідні кроки мають бути пропорційними до цілі Директиви. Національні цілі держав-членів повинні відповідати їхнім зобов'язанням по Кіотському протоколу. До 2010 року держави-члени повинні були кожні п'ять років публікувати звіт щодо відсоткового співвідношення електроенергії за період у десять років. Кожні два роки держави-члени повинні друкувати звіт щодо їхнього прогресу у досягненні відповідних цілей. Важливими положеннями Директиви з точки зору насичення внутрішнього ринку ЄС електроенергією, згенерованою з відновлюваних джерел, є положення статті 7 щодо об'єднаних енергосистем. Стаття 7 (1) передбачає, що держави-члени повинні прийняти необхідні заходи, щоб переконатися, що оператори передачі та розподілення електроенергії на ввірених їм ділянках передають і розподіляють електроенергію, згенеровану з відновлюваних джерел енергії. Держави-члени повинні слідкувати за тим, щоб кошти, які оплачуються за доступ і за користування об'єднаною енергосистемою не були дискримінаційними по відношенню до електроенергії, згенерованої з відновлюваних джерел. Згідно із положенням статті 5 Директиви, держави-члени повинні впровадити систему яка б свідчила про походження електроенергії, згенерованої з відновлюваних джерел. Підтвердження такого походження повинно надаватися за вимогою. Таке підтвердження повинно визначати джерело енергії, з якого було згенеровано електроенергію, дату та місце виробництва такої електроенергії. Підтвердження є свідченням того, що електроенергія, яка виробляється з відновлюваних джерел і продається виробниками

дійсно виробляється з відновлюваних джерел у сенсі Директиви. Таким чином, держави-члени повинні визначити уповноважений орган або уповноважений механізм, який би відповідав за надання підтвердження. Такі підтвердження повинні взаємно визнаватися всіма державами-членами ЄС і будь-яка відмова їх визнавати повинна ґрунтуватися на об'єктивних, прозорих, недискримінаційних критеріях. Стаття 6 (1) встановлює, що держави-члени повинні проаналізувати існуючу законодавчу та регулятивну базу щодо надання дозволів з метою зменшити регулятивні та нерегулятивні бар'єри щодо виробництва "зеленої електроенергетики". Держави-члени після проведення такого аналізу повинні опублікувати звіт, який буде включати необхідні дії та заходи, які буде приймати держава з метою полегшення доступу електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел, до об'єднаних енергосистем.

Міжнародна енергетична безпека охоплює питання фізичного захисту персоналу та споруд, захист транспортування по суші чи морем і забезпечення стабільного юридичного і політичного клімату для торгівлі та інвестицій у енергетичній сфері [12]. Особливо важливим питанням міжнародної енергетичної безпеки є безпека поставок енергетичних ресурсів. Воно також є одним з основоположних питань енергетичної політики Європейського Союзу. Початок регулювання цього питання в рамках ЄС сягає 1968 року, коли в рамках Співтовариства була прийнята Директива 68/414/ЄЕС щодо зобов'язання держав-членів Європейського Економічного Співтовариства зберігати мінімальні запаси сирої нафти та/чи нафтопродуктів [13], якою Співтовариство запровадило режим обов'язкового зберігання сирої нафти і нафтопродуктів. Директива 2006/67/ЄС відмінила і замінила Директиву 68/414/ЄЕС та включила зобов'язання держави-члена зберігати запаси сирої нафти та нафтопродуктів, яких вистачить на 90 днів. Директива 73/238/ЄЕС щодо заходів, направлених на зменшення негативних ефектів, викликаних проблемами у поставці сирої нафти та нафтопродуктів [14], що була прийнята у відповідь на нафтову кризу 1973 року, створила Групу з поставок нафти (Oil Supply Group). Ця група є допоміжним органом Комісії ЄС, її членами є всі держави-члени ЄС. Комісія ЄС скликає Групу з поставок нафти тоді, коли існують певні проблеми із поставками сирої нафти та нафтопродуктів до ЄС. Всі ці Директиви були замінені новою Директивою 2009/119/ЄС щодо зобов'язання держав-членів зберігати мінімальні запаси

сирої нафти та/чи нафтопродуктів [15]. Ця Директива містить зобов'язання держав-членів шляхом прийняття необхідних законів, правил та адміністративних процедур, забезпечити до 31 грудня 2012 року зберігання запасів сирої нафти та нафтопродуктів, яких вистачить на 90 днів. Нова Директива має на меті гармонізувати нормативно-правові акти ЄС з приводу зберігання мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів з основами діяльності Міжнародного енергетичного агентства. Строк, на який формуються мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів, у порівнянні з попередніми директивами не змінився, проте придатність таких запасів значно зросла, адже нова Директива прописала, що вони не можуть бути об'єктом застави або іншим чином використовуватись. Нова Директива також передбачає, що як мінімум одна третина цих запасів повинна бути сформована з нафтопродуктів у пропорціях, що відповідають структурі споживання у державі-члені. Мінімальні запаси повинні знаходитися у владі держави-члена або її уповноваженого органу, що відповідає за резерви, або у іншій власності, якщо при цьому зберігається належний рівень державного контролю за запасами. Ще однією важливою новацією Директиви 2009/119/ЄС є надання органам ЄС повноважень щодо контролю за станом запасів держав-членів. Такий контроль можуть здійснювати особи, спеціально уповноважені на це Комісією ЄС. Таким чином, постійно володіючи інформацією щодо стану запасів держав-членів, Комісія ЄС зможе ефективніше реагувати у випадку кризи.

Важливим документом в контексті безпеки поставок енергоресурсів у Європейському Союзі є Директива 2005/89/ЄС щодо заходів по забезпеченню безпеки поставок електроенергії та інвестування в інфраструктуру [16]. Стаття 5 Директиви містить перелік можливих заходів для збереження балансу між постачанням і попитом на електроенергію. Зокрема, держави-члени повинні, без шкоди для малих ізольованих систем, заохочувати встановлення оптового ринку електроенергії та вимагати від оператора системи передачі електроенергії запевнення в тому, що належний рівень генеруючих резервних потужностей є доступним для досягнення балансу між цілями виробника і споживачів та/або прийняти необхідні ринкові заходи. Пункт 2 статті 5 Директиви визначає, що держави-члени можуть також прийняти додаткові заходи для збереження балансу між постачанням і попитом на електроенергію. Держави-члени ЄС повинні публікувати всі заходи, прийняті

ними відповідно до положень пункту 2 статті 5. Стаття 6 Директиви передбачає, що держави-члени ЄС повинні створити відповідну правову базу, яка б сприяла інвестуванню у системи передачі та розподілення електроенергії для того, щоб вони задовольняли потреби ринку і яка б полегшувала підтримання життєдіяльності та, у разі необхідності, реконструкцію таких мереж. Держави-члени ЄС можуть також дозволити приватне інвестування об'єднаних енергетичних систем.

Іншою директивою, що стосується безпеки поставок енергоресурсів є Директива 2004/67/ЄС щодо заходів по забезпеченню безпеки поставок природного газу [17]. Ця Директива встановлює заходи по забезпеченню належного рівня безпеки поставок газу і заходи щодо належного функціонування внутрішнього газового ринку. Відповідно до положень статті 3 Директиви, визначаючи і встановлюючи політику щодо забезпечення належного рівня безпеки поставок газу, держави-члени ЄС повинні визначити ролі та межі відповідальності різних гравців газового ринку для досягнення цілей цієї політики, визначити належний мінімальний рівень стандартів безпеки поставок газу, які мають виконуватися гравцями газового ринку. Такі стандарти повинні бути застосовані на основі принципів недискримінації та прозорості, вони повинні бути надруковані. Держави-члени повинні пересвідчитися, що прийняті ними заходи не створюють нерозумного або непропорційного тягаря для гравців газового ринку і відповідають вимогам конкурентного внутрішнього газового ринку. Пункт 1 статті 4 Директиви визначає, що держави-члени ЄС повинні належним чином пересвідчитися у захисті поставок газу для домашніх господарств на їхній території хоча б тоді, коли: частково припинилися поставками національними постачальниками на період, що визначається державою-членом; під час надзвичайно низьких температур; під час періоду надзвичайно високого попиту на газ, який має місце під час найхолодніших погодних періодів, які за статистикою відбуваються кожні двадцять років. Стаття 5 встановлює, що держави-члени повинні друкувати звіти, що включають інформацію про стан газового ринку держави і безпеки поставок газу. Відповідно до положень пункту 1 статті 6, Комісія ЄС здійснює моніторинг на основі звітів держав-членів. Цей моніторинг включає рівень нових довгострокових контрактів на поставки газу з третіх країн, рівень задіяного газу і вихідної спроможності газових сховищ, рівень взаємозв'язку між газовими системами

держав-членів ЄС, передбачувану ситуація на газовому ринку у разі збільшення попиту, автономність поставок. Відповідно до статті 7 Директиви, створюється Газова координаційна група. У листопаді 2006 року Комісія ЄС прийняла рішення щодо складу групи [18]. До неї входять представники держав-членів, представники газової індустрії, трьох основних секторів споживання (промисловості, енергетики, домашніх господарств). Очолює цю групу Комісія ЄС. Основною метою створення групи є координація заходів щодо забезпечення безпеки поставок природного газу. Таким чином, на рівні Європейського Союзу існують механізми правового забезпечення енергетичної безпеки, які в основному мають форму директив.

Підсумовуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що у рамках Європейського Союзу склалася суттєва нормативно-правова база щодо регулювання енергетичного сектору. Ця нормативно-правова база включає основоположні договори ЄС, окремі директиви щодо внутрішнього ринку окремих енергетичних ресурсів, директиви щодо безпеки поставок енергетичних ресурсів. Існування внутрішнього енергетичного ринку ЄС позитивно впливає на розвиток торгівлі енергоресурсами, а можливість прийняття спільних заходів і дій щодо енергетичної політики наділяє органи ЄС компетенцією щодо певних питань енергетичного сектору.

### *Література:*

1. Eugene D. Cross. EU Energy Law. The Treaty Framework/ Catherine Redgwell, M. Roggenkamp (eds). - Energy Law in Europe. - P. 227.
2. Ibid, P. 228.
3. Ibid, P. 229.
4. European Commission, DG-TREN, Repertoire of the Acquis Communautaire: Energy and Transport, 31 December 2004.
5. Directive 98/30/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 concerning common rules for the internal market in natural gas. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
6. Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
7. Directive 2003/54/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in electricity. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.

8. M. Bram Delvaux. EU Energy Law. Electricity Market Legislation./ Catherine Redgwell, M. Roggenkamp (eds). - Energy Law in Europe. P. 345.
9. Ibid, P. 347.
10. Eugene D. Cross. EU Energy Law. The Treaty Framework/ Catherine Redgwell, M. Roggenkamp (eds). - Energy Law in Europe. - P. 376. - (Монографія).
11. Directive 2001/77/EC on the promotion of electricity from renewable energy sources in the internal electricity market. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
12. Catherine Redgwell. International Regulation of Energy Activities/ Catherine Redgwell, M. Roggenkamp (eds). - Energy Law in Europe. P. 104.
13. Council Directive 68/414/EEC of 20 December 1968 imposing an obligation on Member States of the EEC to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
14. Council Directive 73/238/EEC of 24 July 1973 on measures to mitigate the effects of the difficulties in the supply of crude oil and petroleum products. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
15. Council Directive 2009/119/EC of 14 September 2009 imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
16. Directive 2005/89/EC of the European Parliament and of the Council of 18 January 2006 concerning measures to safeguard security of the electricity supply and infrastructure investment. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
17. Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.
18. Commission Decision 2006/791/EC of 7 November 2006 establishing the composition of the Gas Coordination Group. - [Інтернет-джерело]. - Режим доступу: <<http://eur-lex.europa.eu/>>.